

Discussiedocument: Onderzoek laat zien:

Betere ontwikkelingskansen voor pleegkinderen zijn mogelijk!

Gera ter Meulen

KennisBureau ter Meulen

Doel en praktijk bij pleegzorg

Als in Nederland een kind niet meer thuis kan wonen en uit huis geplaatst moet worden, komt het meestal in pleegzorg.

Eind 2015 woonden 18.865 kinderen bij pleegouders, waarvan de meerderheid (ca 64%) in permanente plaatsingen. Het aantal pleegkinderen is in 10 jaar verdubbeld en lijkt eerder toe dan af te nemen. Permanente pleegzorg heeft tot doel om tot volwassenheid (18 jaar, bij uitzondering 23) continuïteit, opvoedingszekerheid en optimale ontwikkelingskansen voor het pleegkind te creëren (Factsheet Pleegzorg 2015). Een stabiele plaatsing, waar pleegkind en pleeggezinsleden zich aan elkaar kunnen hechten en zich veilig voelen is bewezen van groot belang voor het welzijn en psychische gezondheid van alle betrokkenen¹.

Kan pleegzorg aan dit uitgangspunt voldoen?

Helaas bij lange na niet! Ondanks het harde en betrokken werk van de mensen die in pleegzorg werken, toont onderzoek bij herhaling aan dat zowel in Nederland als internationaal 20-50% van de pleegzorgplaatsingen ongewenst beëindigd wordt (breakdown)². Bovendien leidt de regeling dat pleegzorg beëindigd wordt bij 18 jaar niet bij aan een gevoel van veiligheid voor de jongere – juist zo nodig na de beschadigingen in de jeugd. De helft van de pleegkinderen in permanente pleegzorg had in het onderzoek van Strijker & Knorth (2007) twee of meer pleegzorgplaatsingen meegemaakt. Een gemiddelde pleegzorgplaatsing duurde 1,1 jaar. In gezinshuizen – professionele pleegzorg, waarbij permanente plaatsing uitgangspunt is – was de gemiddelde duur van een plaatsing 2,7 jaar (Factsheet Gezinshuizen 2011).

In het belang van het kind kan breakdown zoveel mogelijk vermeden worden. Het leidt tot een breuk in gehechtheid, in gevoel van opvoedingszekerheid, veiligheid en in continuïteit van omgeving (vrienden, school, etc). Het is bekend dat breakdown kan leiden tot meer gedragsproblematiek, leidend tot verhoogd risico op een volgende breakdown, met resulterend risico op psychische problematiek³. Ook voor het pleeggezin is een breakdown een ongewenste, vaak traumatische gebeurtenis, wat ze weerhoudt van een volgende plaatsing⁴.

Zijn betere opties mogelijk?

Zowel pleegkinderen als geadopteerden kunnen niet in hun gezin van herkomst opgroeien en komen in een nieuw gezin terecht. Bij adoptie gaan de rechten en plichten echter volledig over naar het nieuwe gezin en groeit het kind daar op als een eigen kind. Ook bij (interlandelijk) geadopteerden is meestal sprake van een slechte start met verwaarlozing, verblijf in een kindertehuis en trauma's. Toch wijst onderzoek uit dat de meeste geadopteerden het relatief goed doen in het leven. Recent onderzoek bij 1200 volwassen geadopteerden in Nederland wees uit dat de geadopteerden

¹ Van den Bergh & Weterings 2010, Van Oijen, 2010; Wilson e.a., 2004; Rubin e.a., 2007; Strijker & Knorth, 2009

² Van den Bergh & Weterings 2010, Van Oijen, 2010, Maaskant 2016, Vanderfaillie

³ Strijker et al 2008

⁴ Crum (2010)

gemiddeld tevredener waren met hun leven dan de gemiddelde Nederlander⁵. De meta analyses en longitudinale onderzoeken van geadopteerden in Nederland⁶ laten zien dat geadopteerde kinderen een enorme inhaalslag maken in het adoptiegezin, zowel in groei, gehechtheid als ontwikkeling. Ook onderzoek van Dekker et al (2011), naar binnen Nederland geadopteerden liet zien dat hun ontwikkeling grotendeels vergelijkbaar is met die van de Nederlandse bevolking.

In Zweden zijn gegevens van alle kinderen die tussen 1973-1982 geboren waren na 30 jaar onderzocht op hun sociale ontwikkeling⁷. Hierbij werd een onderscheid gemaakt tussen kinderen die thuis opgroeien, kinderen met jeugdzorg thuis, voormalig pleegkinderen, geadopteerden en de algemene bevolking. Het bleek dat voormalig pleegkinderen en kinderen die jeugdzorg thuis hadden gehad het significant slechter deden op psychologisch en sociaal functioneren – op opleiding, arbeidsmarkt, criminaliteit, middelengebruik, etc. Ook bij geadopteerden (eveneens kinderen met een overwegend slechte start) was het resultaat minder gunstig dan bij de algemene bevolking, maar wel veel beter dan de voormalige pleeg- en jeugdzorg kinderen.

Zijn pleegkinderen zoveel anders?

Nee. In de UK en Wales is in de jaren 80 gekozen voor een opvangsysteem voor kinderen. dat primair gericht was op stabiliteit. Tegenwoordig wordt - als duidelijk is dat een kind niet thuis kan wonen - voor pleegkinderen een adoptietraject gestart. Hierbij komen zij in een nieuw permanent gezin. En wat blijkt? Recent onderzoek van Selwyn et al (2014) liet in een groot bevolkingsonderzoek bij 37.335 adopties zien dat de breakdown in de UK uitkwam op 3,2% (versus 20-50 % in Nederland). Niet dat het altijd gemakkelijk was. Zij onderzocht via vragenlijsten en diepte interviews hoe het ging bij plaatsingen die moeilijk waren of toch uitliepen op een breakdown. Het bleek dat deze kinderen eigenlijk altijd ernstige psychische problematiek hadden en bij de meerderheid (100% bij de jongens) was de breakdown het gevolg van geweld van kind naar adoptiefamilie. En nog bleken veel gezinnen het kind niet los te laten en kon het in betere tijden weer terugvallen op het adoptiegezin.

De sleutel van het verschil in resultaten bij adoptie en pleegzorg is naar mijn mening ONVOORWAARDELIJKHEID. De adoptieouder zegt tegen het kind 'Jij hoort onvoorwaardelijk bij ons en wij horen onvoorwaardelijk bij jou'. Bij pleegzorg is dit vaak niet mogelijk. Echter, onderzoek naar pleegzorg-plus-ouders – ouders waarbij plaatsingen goed gingen en de kinderen zich goed ontwikkelden, wezen ook uit dat dit pleegouders waren die het kind ontvingen als eigen kind en wilden vechten voor het kind (advocacy)⁸. Onvoorwaardelijkheid heeft te maken met liefde: de nieuwe ouders zetten hun hart open voor het kind en verwachten niet ervoor terug te krijgen. Dit is niet altijd gemakkelijk, zeker niet met kinderen die een slechte tijd achter de rug hebben of gedragsproblemen hebben. Ouders hebben daarom wel goede ondersteuning nodig om het vol te kunnen houden.

Laten we het zoals het is?

Meer dan 10.000 kinderen in Nederland zouden permanent geplaatst zijn. Kunnen we blijven kijken naar 20-50% breakdown? Oplossingen zoals betere therapieën of behandelmethodes zullen niet afdoende zijn⁹. Ook de nieuwe matchingsmethodiek die wij samen met NJi, Gezinspiratieplein en pleegzorgorganisaties ontwikkeld hebben zal dit niet oplossen – zeker niet omdat er vaak maar keuze is uit 1 of 2 gezinnen¹⁰. Nog steeds haken veel pleegouders af, omdat onze pleegzorgstructuur

⁵ <http://www.fsw.leidenuniv.nl/pedagogiek/agp-d/adoc/over/uitgelicht-uit-literatuur.html#adoption-is-the-worst-and-the-best-thing-that-happened-to-me-as-human-being>

⁶ van Ijzendoorn & Juffer 2006; Juffer et al 2011, vd Vegt, Tieman, Schoenmaker,

⁷ Berlin et al 2011.

⁸ Berrick & Skivenes 2011

⁹ Maaskant 2016, Humphries et al 2015, Goemans et al 2015

<http://www.fsw.leidenuniv.nl/pedagogiek/agp-d/adoc/over/uitgelicht-uit-literatuur.html#een-betere-match-bij-uthuisplaatsing-van-jeugdigen>

¹⁰ Methodisch matchen (te publiceren februari 2017)

voor hen niet werkt (van den Berg 2013). En nu het de doelstelling is om kinderen zo min mogelijk in instellingen te plaatsen, maar in gezinnen, voorzie ik geen vermindering in breakdown.

Twintig tot vijftig procent breakdown bij pleegzorg kan niet meer toe met verbeteringen op onderdelen of lapjes voor het bloeden. Dit vraagt om moed om een systeem op te zetten dat kan voldoen aan de behoeftes en belangen van de pleegkinderen en van de gezinnen die bereid zijn om met liefde voor ze te zorgen. Daar hebben ze recht op volgens de rechten van het kind.

En het systeem van Engeland en de ervaringen met geadopteerden laten zien dat het beter kan.

Laten we hier dan ook wat aan doen.....

Januari 2017,

Gera ter Meulen

Literatuur

Baat, M. de, J. Spoelstra, G. ter Meulen, M. Stoltenborgh & A. Vinke (2014). *Matching van langdurig uithuisgeplaatste jeugdigen aan een pleeggezin of gezinshuis. Hoe werkt het in de praktijk?* ADOC, NJi en Gezinspiratieplein.

Bergh, P. M. van den & Weterings, T. (2010). *Factoren die de pleeggezinsituatie kunnen beïnvloeden*. In: P. van den, & Weterings, T. (red.). *Pleegzorg in perspectief. Ontwikkelingen in theorie en praktijk*. Assen: Van Gorcum.

Bergh, P. M. van den (2013). *Pleegouders. Een investering waard. Een onderzoek naar redenen voor beëindiging van pleegouderschap*. Universiteit Leiden.

Berlin, M.; Vinnerljung, B.; Hjern, A. (2001). School performance in primary school and psychosocial problems in young adulthood among care leavers from long term foster care. *Children and Youth Services Review* 33:12, pp 2489-2497.

Berrick J.D. & Skivenes M. (2012). Dimensions of high quality foster care: Parenting Plus. *Children and Youth Services Review* 34:9, pp 1956-1965.

Crum, W. (2010). Foster parent parenting characteristics that lead to increased placement stability or disruption. *Children and Youth Services Review* 32, pp 185–190.

Dekker, M.C., J.G. Vinke, G. ter Meulen en F. Juffer (2011). *Psychosociale uitkomsten van jongvolwassen binnenlands geadopteerden en hun adoptieouders*. Eindrapport ZonMw project 127000001.

Factsheet Gezinshuizen 2011.

Factsheet Pleegzorg 2015.

Goemans, A, van Geel, M, & Vedder, P. (2015). Over three decades of longitudinal research on the development of foster children: A meta-analysis. *Child abuse & neglect*, 42, 121-134.

Humphreys, Gleason, Drury, et al. (2015). Effects of institutional rearing and foster care on psychopathology at age 12 years in Romania: Follow-up of an open, randomised controlled trial. *The Lancet Psychiatry*, 2(7), 625-634

Juffer, F.; Palacios, J.; Le Mare, L.; Sonuga-Barke, E.J.S.; Tieman, W.; Bakermans-Kranenburg, M.J.; Vorria, P., Van IJzendoorn, M.H.; Verhulst, F.C. (2011) II. Development of adopted children with histories of early adversity. *Monographs of the Society for Research in Child Development* 76:4.

Maaskant, A.M. (2016). *Placement breakdown in foster care. Reducing risks by a foster parent training program?* Dissertatie Universiteit van Amsterdam.

- Meulen G. ter, A. Vinke, M. de Baat, J. Spoelstra (2014). *Matching van langdurig uithuisgeplaatste jeugdigen aan een pleeggezin of gezinshuis. Een overzicht uit de literatuur.*
- Meulen G. ter & A. Vinke (2016). *Onderzoeksrapport 'Methodisch Matchen'. Matching van langdurig uithuisgeplaatste jeugdigen aan een pleeggezin of gezinshuis.* ADOC, Kennisbureau ter Meulen, Nederlands JeugdInstituut en Gezinspiratieplein.
- Oijen, S. van (2010). *Resultaat van pleegzorgplaatsingen: een onderzoek naar breakdown en de ontwikkeling van adolescente pleegkinderen bij langdurige pleegzorgplaatsingen.* Dissertatie, Rijksuniversiteit Groningen.
- Rubin D.M., O'Reilly A.L.R. Luan X., Localio R. (2007). The Impact of Placement Stability on Behavioral Well-being for Children in Foster Care. *Pediatrics* 119:2, pp 336-344.
- Schoenmaker, C. (2014). *From Infancy to Young Adulthood: The Leiden Longitudinal Adoption Study.* Dissertatie Universiteit Leiden.
- Selwyn, J., Wijedasa, D. & Meakings, S. (2014). Beyond the Adoption Order: challenges, interventions and adoption disruption. Research report University of Bristol School for Policy Studies Hadley Centre for Adoption and Foster Care Studies. UK Department for Education.
<https://www.gov.uk/government/publications/beyond-the-adoption-order-challenges-intervention-disruption>.
- Strijker, J., & Knorth, E. J. (2007). Verplaatsingen van pleegkinderen. Een onderzoek naar verplaatsingsgeschiedenis en plaatsingsverloop bij kinderen in de langdurige pleegzorg. *Kind en adolescent*, 28(1), 21-28.
- Strijker J. & Knorth E.J. (2009). Factors Associated With the Adjustment of Foster Children in the Netherlands. *American Journal of Orthopsychiatry* 79:3, pp 421-429.
- Van Ijzendoorn M.H. & Juffer F. (2006). The Emanuel Miller Memorial Lecture 2006: adoption as intervention. Meta-analytic evidence for massive catch-up and plasticity in physical, socio-emotional, and cognitive development. *J Child Psychol Psychiatry*; 47(12):1228-45.
- Wilson K., Sinclair I., Taylor C., Pithouse A., Sellick C. (2004). *Fostering Success. An Exploration of the Research Literature in Foster Care.* Social Care Institute for Excellence (SCIE). Bristol: The Policy Press.